

DAVID MACHADO

vítěz Ceny Európskej únie za literatúru

PRIEMERNÝ INDEX ŠŤASTIA

Preklad Zuzana Greksáková

DAVID MACHADO

**PRIEMERNÝ INDEX
ŠŤASTIA**

Preklad Zuzana Greksáková

portugalský
inštitút ●

Funded by the Direção-Geral do Livro, dos Arquivos
e das Bibliotecas (DGLAB)/Portugal

Obra publicada com o apoio do Camões – Instituto da Cooperação
e da Língua, I.P.

Táto kniha vychádza vďaka finančnej podpore

PRIEMERNÝ INDEX ŠŤASTIA

z portugalského originálu Índice Médio de Felicidade, 2013

Autor © David Machado

Preklad a rozhovor © Zuzana Greksáková

Projektový manažment Zuzana Chudíková

Zodpovedná redaktorka Mária Štefánková

Grafický návrh AnaPress, s.r.o.

Grafický návrh obálky Júlia Molčanová

Tlač EXPRESPRINT s.r.o., Partizánske

Slovak edition © Portugalský inštitút

Bratislava 2019

www.portugal.sk

Printed in the Slovak Republic

ISBN 978-80-973160-2-0

Marii a Martinovi, budúcnosť

*For the ones who had a notion
A notion deep inside
That it ain't no sin to be glad you're alive
I wanna find one face that ain't looking through me
I wanna find one place
I wanna spit in the face of these badlands*

Bruce Springsteen

ŠVAJČIARSKO: 8,0

Almodóvar, v prvom rade si uvedom, že si tu nebol.

Všetko sa pokašľalo veľmi rýchlo. Možno bol život vždy taký, možno bol svet vždy komplikovaným miestom. Neverím, že sa to všetko začalo, až keď ťa zatkli, hoci sa mi tak trochu zdá, že to bol začiatok všetkého. No tvoja neprítomnosť umocnila naše trápenie, tvoje rozhodnutie neprijímať návštevy malo vážne následky. Dalo by sa povedať, že sme neboli pripravení na to, že tu nebudeš. Zanechal si po sebe prázdne miesto a nikto z nás sa nevedel poriadne vysporiadať s tým, že si nás opustil. Ale ty si tu nebol a nám neostávalo nič iné, len sa snažiť. Stále neviem, či sme zlyhali alebo nie. Viem len jedno: ty nebudeš rozhodovať o našich neúspechoch. V istom momente v dejinách sa tvoje súvislé ticho premenilo na bežný stav.

Predstavujem si, ako si tam vnútri nažívaš. Na mieste, ktoré ti nepatrí, do ktorého si sa musel naučiť zapadnúť a v ktorom si musel porozumieť pravidlám zapísaným len v očiach mužov naokolo. Bolo to ťažké? Ťažila ťa sila stien navôkol? Vydesil si sa, keď si musel čeliť nevráživému pohľadu svojich nových spolupútnikov? Tu vonku si všetci myslia, že áno. Prvý týždeň, čo si tam strávil, mi každý večer vyvolávala Clara, vždy po večeri, plakala, dychčala, takmer sa dusila, nazývala ťa „chudáčikom“, akoby hovorila o dieťati, ktoré ešte nie je zaťažené vinou, akoby ovdovela príliš skoro, povzdychla si „moje zlatko“, pýtala sa ma „a čo keď mu ublížia?“. Tvoj syn, malý Vasco, ktorý je už vyšší odo mňa, sa po návrate zo školy zvykol zamknúť v izbe a hrať na husliach, po zemi mal rozhádzané noty a po stenách sa škriabalo prenikavé kvílenie strún. Xavier si na internete študoval trestný zákon, hľadal v ňom

nejakú právnickú kľučku, ktorá by ťa odtiaľ dostala, a opakoval „on to tam nevydrží, Daniel, Almodóvar nie je stavaný na to, aby bol za mrežami“. Tvoji kamaráti sedeli spolu za stolom v kaviarňach, reštauráciách a kuchyniach a so zápalom si štrngali pohármi na tvoju počesť, aby zamaskovali predtuchu, že sa ti niečo stane. Nikto už ničomu nerozumel. Ako sa to mohlo stať? Skvelý chlap s úprimným úsmevom, ktorý vždy vedel, čo povedať. Manžel. Otec. Kamarát. Len ťažko sa to dalo vysvetliť. A ja som ťa celý čas pred všetkými ospravedlňoval, hovoril som „mal svoje dôvody, veď ho všetci poznáme, je to stále ten istý človek, hoci je vo väzení“. Vtedy som sa na teba ešte nehneval.

Teraz si ale predstavujem, ako si tam vnútri nažívaš. Predstavujem si tvoju tvár a tvoje gestá. Myšlienky, ktoré ti vyplňajú dni. A neverím, že máš strach. Takisto neverím, že ti ubližujú. Vlastne si myslím, že sa tam máš celkom dobre. Našiel si si noru, do ktorej sa môžeš utiahnúť, v ktorej prečkáš toto tmavé obdobie našich dejín, túto nekonečnú zimu. Ukľadáš sa na zimný spánok, rytmus tvojho srdca klesol na dolnú hranicu, dostávaš tri jedlá denne a užívaš si pohodlie múrov, ktoré ťa obklopujú. Akoby si takmer prestal existovať. Tu vonku môže svet aj zamrznúť, ale tam vnútri nie je tvojmu telu ani duši nikdy zima. Si posratý zbabel, Almodóvar. Odkedy je tvoj život ťažší ako ten náš? Čo ťa viedlo k presvedčeniu, že máš právo nás takto potrestať? Viem, že sa na teba spoliehalo veľa ľudí, že boli od teba závislí. Áno, určitým spôsobom si niesol zodpovednosť za týchto ľudí. Príliš ťa to ťažilo na srdci?

Ja by som to chápal. Keby si ma pustil dnu, keď som k vám zavítal, keby si mi odpovedal na telefonáty, mohli sme sa porozprávať, všetko by si mi vysvetlil a ja by som to chápal, Almodóvar, ušetril by som ťa tohto rozprávania o realite tu vonku, o Clare, o Xavierovi, o mne, o úzkosti ľudí, ktorých máš tak rád, o našej krajine na kolenách, o rúcajúcom sa svete, mlčal by som, až kým by si nebol pripravený všetko si to vypočúť, pochopiť a precítiť. Počkal by som, než by som ti povedal, že tri mesiace po tom, ako ťa zatkli, ma prepustili z práce, a že vzápätí nato Marta, ktorá bola bez práce už takmer pol roka, zobrala deti a odišla s nimi do Viany do Castelo, kde začala pracovať v kaviarni svojho otca, no ja som zostal, lebo som ešte stále veril. A hoci sa situácia veľmi rýchlo zhoršila, neprestával som veriť. Dobre by mi vtedy padlo, keby som sa

s tebou mohol porozprávať, možno by mi to pomohlo. Počkal by som tak dlho, ako by bolo treba.

Si jeden posratý zbabelec, Almodóvar.

No teraz sa nemám ako inak s tebou porozprávať. A keď to uznám za vhodné a okolnosti to dovoľia, budeš mať právo mi odpovedať. Možno si pohovoríme (takmer) ako za starých čias. Tak ako sa s tebou budem rozprávať teraz.

Začnime ránom, keď Xavier vyšiel z domu. To ráno bolo pre mňa dôležité. Mesiac predtým som si našiel prácu ako predavač vysávačov. Bol to biznis odsúdený na neúspech a ja som to od začiatku vedel. Ale nemal som na výber. Za posledného pol roka som sa uchádzal o dvadsaťšesť pozícií, ale nič z toho. Podpora v nezamestnanosti mi mala kvapkať ešte tri či štyri mesiace, no potom ma čakala už len čierna priepasť. Mal som tridsaťsedem rokov, ale cítil som sa, akoby sa môj život skončil. Báľ som sa. Jasné, že som sa báľ. Na pracovnom portáli som objavil inzerát, v ktorom hľadali predavačov, a tak som vyplnil formulár a na ďalší deň som dostal e-mail, že si ma vybrali. Len tak, bez pohovoru, bez preukázania schopnosti vykonávať dané povolanie. Až počas školenia nám vysvetlili, že budeme predávať vysávače. Takmer som sa rozosmial. Almodóvar, ja by som pokojne predával aj pozemky na Marse, keby som musel.

Xavier vyšiel z domu?

Ticho, Almodóvar, teraz rozprávam ja. Ja budem určovať postupnosť tohto príbehu.

Predajná schéma bola takáto: spoločnosť, ktorá ich predávala – volala sa W.R.U., ale nikdy som nezistil, čo tá skratka znamená – prenajímala vysávače svojim spolupracovníkom – mne a ďalším šťastlivcom –, prenajímala nám ich na týždeň, aby sme mohli robiť názorné prezentácie; no tie sme si museli zohnať sami, i keď v prípade potreby nám spoločnosť bola ochotná poskytnúť logistickú podporu – doteraz neviem, čo tým mysleli; spoločnosť nemala žiadnu kanceláriu, len sklad, kam sme si chodili po vysávače, všetko ostatné sa riešilo telefonicky; nemal som zmluvu – vďaka čomu som mohol aj naďalej poberať dávku v nezamestnanosti; pracoval som za províziu, ktorá sa po odpočítaní poplatku

za prenájom zariadenia pohybovala medzi 7 a 11 percent. Inými slovami: platil som za to, aby som mohol pracovať. Ani chvíľu som neváhal.

Prezentácie som robil po celom meste. Celú reč som mal v hlave, poznal som všetky modely z katalógu a v kufri auta som mal vždy aspoň dva alebo tri vysávače. No nebolo ľahké ľudí presvedčiť, aby ma k sebe pustili, boli dni, keď sa nič nedialo, akoby sa svet pomaly zastavoval. Občas aj niekto otvoril dvere, nechal ma povysávať celý dom, podlahu, steny, plafóny, koberce, záclony, sedačky a nakoniec mi vysvetlil, že nemá záujem. (Nielen náš život utrpel, všetci skončili v tej istej kaši.) Naplno som využil svoju sieť kontaktov: kamarátky mojej mamy, bývalé kolegyne z práce, kamarátky z gymnázia, ktoré som nevidel už viac ako desať rokov, kamaráti. Aj Marta mi pomohla. Hoci bola ďaleko, obvolala svoje priateľky a poprosila ich, aby ma pustili k nim domov.

Jedného dňa mi zavolała Clara. Dozvedela sa, že potrebujem pomoc s predajom vysávačov. Ponúkla sa, že u vás doma zorganizuje ukážku výmenou za 10 % províziu z môjho zárobku. Súhlasil som. Bolo to príjemné popoludnie, predal som dva kusy. Nakoniec sa Clara na pár minút rozhovorila o tebe, o tvojej neprítomnosti: trápil ju Vasco, na nič nereagoval, akoby si ešte nevedomil, že tu nie si. Poprosila ma, aby som sa s ním porozprával. Nebránil som sa, aspoň tak som sa jej mohol odvdáčiť. Vasco bol u seba v izbe a do notového zošita si čarbal niečo o smrti psa. Bavili sme sa asi desať minút, jeho hlas mi pripomínal ten tvoj, keď si mal pätnásť rokov. Robil rovnako dlhé odmlky medzi vetami. Rozprávali sme sa najmä o hudbe, najradšej má rockové pesničky zo 70. rokov, The Who, Led Zeppelin, Rolling Stones. Dva či trikrát sa usmial, vyzeral, že sa má dobre, že je v pohode. A ja som sa bál, že tú pohodu naruším, preto som sa ho na nič nepýtal, ani na školu, ani na frajerky či kamarátov. A nepýtal som sa ho ani na teba.

Dôležitá však bola moja viera, že dokážem začať odznova, že dokážem utiahnuť uvoľnené súčiastky svojho života, aby do seba zase zapadali. A nehneval som sa. Vtedy som sa ešte nehneval. Stačilo, aby som venoval pozornosť dôležitým veciam a išiel si za nimi, nezastavoval sa a neobzeral sa, aby som si správne premyslel každý jeden krok. Veril som, že ak urobím všetko správne, smola mi už viac neskríži cestu.

No potom sa idiot Xavier, ktorý bol dvanásť rokov zavretý doma, kde celý čas sedel za počítačom a premýšľal nad hlbokým smútkom života, rozhodol vyjsť z domu v ten istý deň, ako som mal naplánovanú prezentáciu v hoteli v Cascais.

Pozri: v jeden deň som mohol predať aj desať či pätnásť vysávačov, zarobiť si nejaké peniaze, všetko zmeniť.

Xavier vyšiel z domu?

Prvý, kto ho zazrel, bol Tuga, len niečo po šiestej ráno blízko Centra; poslal mi správu, no dodal, že si nie je istý, či je to naozaj on, keďže to bolo veľmi nepravdepodobné, ale nástojil na tom, že sa naozaj podobá na Xaviera: tmavomodrá športová súprava, sandále odhaľujúce popraskané päty a biele vlasy. Potom ho zazrelo ďalších päť ľudí. Všetci mi poslali správu. Akoby som bol Xavierovým otcom. Alebo tebou. Tiež som si našiel neprijatý hovor od Xaviera, volal mi o 5:42, ale ja si na noc vypínam zvuk.

Zavolať som mu späť. Zvonilo to celú večnosť. Žiadna odpoveď. A tak som nahádzal všetko do auta, šesť škatúl s novými modelmi vysávačov, ktoré ti dokážu vysáť myšlienky, drahými, akoby ich vyvinula NASA, všetko som to nahádzal do auta a vydal sa ho hľadať. Aj keď som už o deviatej mal byť v hoteli, krúžil som po štvrti, prebrázdil som všetky ulice, kde mohol podľa mňa byť, vrátil som sa na miesta, kam chodieval ešte predtým, ako sa z neho stal zasraný odľud, vyvolával som kade-tade, pýtal som sa, či... Počkaj, teraz klamem. Tak to nebolo. Rozprávam ti to tu, akoby som sa bál, že ňu sklamem, akoby mi stále záležalo na tvojom názore. Pravdou je, že som nasadol do auta. Ale nešiel som ho hneď hľadať. Pamätám si, že keď som vychádzal z Lisabonu a smeroval do Cascais, preblesklo mi hlavou: ak by sa chcel zabiť, tak by to už dávno urobil.

Pozri, Almodóvar, nemusím sa obhajovať, toto nie je súdne pojednávanie. V to ráno, keď sa ku mne dostalo, že Xavier vyšiel z domu, som myslel len na jediné: musím predať vysávače, hoci som vedel, že pravdepodobnosť toho, že sa Xavier hodí z mosta, je dosť vysoká. Zároveň som vedel, že sa na mňa tak trochu spoliehaš, že sa oňho postarám. Ale ja nie som ty – to už dávno vieme. A tiež s ním nie som taký kamarát ako ty. Popravde, neviem, či sme vôbec kamaráti. Kedysi dávno sme sa kamarátili. Potom sa ponoril do tmavého tieňa a jeho slová nasiakli

nadprirodzenou sklúčenosťou. Pamätám si, ako som naňho hľadel, na šestnásť- či sedemnásťročného chalana medzi ďalšími šestnásť- či sedemnásťročnými chalani, a pomyslel som si: toto nedáva zmysel, zákony života, aspoň v našom chápaní, nedokážu ospravedlniť existenciu takého smutného človeka. Xavierova depresia prišla nečakane. Takmer akoby si ju vymyslel. Nikdy som ti to nepovedal, ale myslím si, že to on si vysníval tú postavu – smutného chlapca so šedivými vlasmi, prázdny pohľadom a horiacou cigaretou medzi prstami, s ponurými kresbami v zošite a nekonečným zúfalstvom navôkol, s bezprostrednou hrozbou samovraždy –, mám pocit, že si nikdy nebol istý sám sebou, a tak sa vžil do tejto temnej postavy, ktorá sa mu neskôr zapáčila, alebo si na ňu zvykol, alebo sa v nej stratil. To je jedno. Chalan sa úplne zmenil, Almodóvar. Celé dni preležal v posteli a hľadel na to prázdno medzi ním a stropom. Vychudnutý, akoby držal hladovku. Ruky, chrbát a hrud' mu zdobili vytetované čísla, niektoré si nakreslil sám. Tabletky. Posadnutosť štatistikami. Matematické rovnice na stenách izby. Zákazníci, ktorí za ním chodili v ktorúkoľvek dennú či nočnú hodinu, aby im vytetoval pavúky – nikdy som nechápal, prečo len pavúky – výmenou za almužnu, z ktorej ledva vyžil. A absencia akejkoľvek predstavy budúcnosti.

A presne táto absencia budúcnosti ma vystrašila. Ako dokáže nemyslieť na budúcnosť? Ako to, že ho neťaží na duši zajtrašok, budúci mesiac či čo bude o desať rokov? Ako sa dokáže človek každé ráno zobudiť bez toho, aby pociťoval akúkoľvek nádej alebo obavu z toho, čo príde? Nevedel som sa s ním stotožniť. A keď sa nad tým spätne zamyslím, ty si bol vždy imúnny voči Xavierovmu nešťastiu, tvoja schopnosť ho ticho podporovať v jeho cynických rečiach a absolútnom nezájume bola priam strašidelná, a preto ste boli aj naďalej kamaráti. Ja som sa vás držal, lebo som sa nechcel vzdať toho, čo sme si vybudovali. Neprichádzalo do úvahy, aby som si hľadal nových kamarátov, to nie je nič pre mňa.

A ty si ho chcel zachrániť. Vravieval si: Xavier je umelec a umelci sú proste takí. Zaoberajú sa smrťou a utrpením. Tak často sme sa bavili o neodvratnosti Xavierovej samovraždy, až som o nej od určitého času začal rozmýšľať ako o niečom, čo sa už dávno stalo, a nie ako o niečom, čo sa ešte len prihodí. A ty si ho aj tak chcel zachrániť, nikto pred ním nemohol spomenúť nešťastie, nemohli sme ho nechať samého, chcel si

tam byť a zabrániť mu v tom. Akoby on sám už nedokázal rozhodovať o svojom vlastnom živote.

To sa ale teraz zmenilo: tam vnútri nikoho nezachrániš.

To je pravda. Ale ty môžeš.

Mýliš sa. Nie som tu, aby som ňa nahradil. A na rozdiel od teba som sa nikdy necítil byť zodpovedný za to, či Xavier prežije alebo nie.

A čo ak sa strelí do hlavy?

Almodóvar, otázka by mala znieť: Čo bude, keď sa strelí do hlavy?

A čo bude, keď sa strelí do hlavy?

Xavier je zásadnou súčasťou nášho života. V deň, keď sa strelí do hlavy, nastane prázdno, ktoré už nikdy nezaplníme. Viem, o čom hovorím. To smrť robí s tými, čo prežili. Na druhej strane príde intenzívna úlava, takmer pokoj. To ale nie je dôležité. Dôležité je to, že v deň, keď sa strelí do hlavy, tam nebude ani jeden z nás, aby sme mu v tom zabránili.

Prvý raz po dvanástich rokoch vyšiel z domu a ty si šiel predávať vysávače do Cascais. Daniel, ty si neuveriteľný egoista.

Upokoj sa, ty idiot, to ty si egoista.

Xavierov smútok ňa tak irituje, že mu dovoľíš, aby sa utiahol do tmavého kúta a skoncoval so životom. Len aby si konečne pocítil pokoj alebo úlavu, či dokonca mier. Doriti, keby takto zmyšľal každý z nás, na tejto planéte by už nebolo živej duše.

Máš pravdu. Xavier, tak ako ktokoľvek iný, si zaslúži náš rešpekt, už len pre tú svoju vôľu žiť.

Jeho život si zaslúži náš rešpekt. Lenže to si vyžaduje určité úsilie, ktoré však ty nemieniš vyvinúť.

Ty idiot, nehovor tu o nejakom úsilí, keď nás už takmer dva roky odmietaš vidieť. Ja som vyvinul úsilie. Nešiel som predávať vysávače.

Nešiel si?

Nie. Dorazil som na diaľnicu. Prešiel som osem kilometrov. Potom som z nej zišiel, otočil som sa a vrátil späť do Lisabonu.

Prečo?

Dva mesiace predtým som bol uňho doma. Poprosil ma, aby som prišiel. Náš rozhovor sa neskončil dobre.

Ležal na posteli s počítačom na bruchu, prsty mu behali po klávesnici. Bolo niečo po štvrtjej, ale v izbe bola tma ako v jaskyni, závesy zatiahnuté, na zemi svietila lampa zakrytá košelou, steny sa strácali v tme a pri strope sa vznášal hustý cigaretový dym. Napriek horúčave mal polovicu tela prikrytý paplónom. Hudba hrala potichu, zvláštna hudba, znela ako kvílenie veľryby, vieš, o čom hovorím. Vycítil, že som vošiel, ale nezdvihol zrak, aby sa na mňa pozrel. Pozdravil som ho. Neodpovedal, len mi zakýval, medzi prstami mu visela horiaca cigareta. Sadol som si na opačný koniec postele a čakal som. Nevieam, či si si to niekedy všimol, ale v Xavierovej izbe sa čas spomalí, všetko sa deje akosi pomalšie, akoby naše telá mali zrazu vyššiu hustotu, akoby nič, žiadne gesto, žiadna veta, žiadna pauza nemali v skutočnosti konca. Po troch minútach prehovoril.

„Pokašľali sme to.“

„Čo sme pokašľali?“

„Stránku,“ povedal. „Nedarí sa jej.“

Veril by si tomu? Chalan ešte stále rieši stránku. Ty si tu už takmer pol roka nebol a Xavier sa stále zaoberal tou posratou stránkou. Lebo si mu ju vtĺkol do hlavy. Celé mesiace si mlel o stránke, bol to nepriestrelný plán, o rok nato sme mali predať biznis s 10 000 % ziskom, banke sme mali splatiť dlhy, deťom zaplatiť školy, život mal byť gombička a ešte k tomu by sme robili dobrú vec, pomáhali by sme ľuďom. Tolkokrát som ťa o tom počul rozprávať. Ja sám som tomu začal veriť. Javilo sa to ako skvelý nápad. Úprimne, stále sa mi to javí ako skvelý nápad. No pravdou je, že my dvaja sme do toho vrazili peniaze, peniaze, ktoré mi teraz chýbajú, peniaze, ktoré by ti možno zabránili v tom, aby si urobil to, čo si urobil, a tie peniaze už nikdy viac neuvidíme. Xavier mal za úlohu celú stránku naprogramovať, týždne nespál, a keď už bola konečne hotová, nič sa nestalo, prešli mesiace a stále sa nič nedialo. Mal pravdu: stránke sa nedarí. A hoci ja už som na ňu pomaly zabudol, Xavier sa v nej stále vrtal.

Nemal som náladu na ten zbytočný rozhovor, ale povedal som si, že budem trepezlivý.

„A čo s tým chceš spraviť?“ spýtal som sa ho. „Nemôžeme do toho vraziť ďalšie peniaze.“

Privrel počítač a jeho tvár zahalil tieň. Povedal:

„Ludia stránku používajú. No nikto z nich nepotrebuje pomoc.“

Skrátka, problém bol v tom, že sme vytvorili sociálnu sieť pre ľudí, ktorí hľadajú pomoc, ako aj pre tých, ktorí sú ochotní im túto pomoc poskytnúť, no počas prvých jedenástich mesiacov, čo bola stránka online, sa na nej zaregistrovalo len dvadsaťšesť ľudí; pätnásť z týchto dvadsiatich šiestich ľudí nikdy nič nenapísalo; štyria z nich píšu pravidelne, potrebujú väčšinou vyhoniť vtáka, utrieť zadok, ostriať nechty na nohách atď.; traja používajú stránku len na to, aby mohli komunikovať medzi sebou, no nikdy nezverejnili žiadosť o pomoc; jeden sa občas ozve s tým, že pomôže komukoľvek s čímkoľvek, hocikedy a hocikde, a že má k dispozícii deväťmiestny mikrobús.

Mňa však najviac zaujímalo jedno: kto sú títo ľudia? Xavier vstal z postele, zazdalo sa mi, že jeho chudé a vysoké telo sa rozkolísalo, akoby v izbe zafúkal vietor, zapálil si cigaretu a ukázal na okno.

„Ludia tam vonku sú takí ako predtým?“

„Ludia sú ľudia,“ odpovedal som.

„A ľudia ešte stále potrebujú pomoc?“

„Všetci potrebujeme pomoc.“

„Tak prečo o ňu nepoprosia?“

„Neviem. Asi len nepoznajú našu stránku.“

Urobil dva krátke kroky a sadol si ku mne na posteľ. Tvár mu zalial trapec žiarivého svetla lampy, v očiach sa mu zaleskli slzy, ktoré sa mohli každú chvíľu skotúľať po líkach. No keď otvoril ústa, jeho hlas znel prísne, akoby sa v ňom prehnala búrka.

„Bojím sa, čo sa stane, ak niekto požiada o pomoc.“

Nevyzeral však, že má strach. Povedal som mu:

„Vždy máme k dispozícii deväťmiestny mikrobús.“

Zamával rukou, v ktorej držal cigaretu, a dym sa rozptýlil všetkými smermi do tmy. Neprišlo mu to vtipné.

„Musíme poprosiť o pomoc,“ povedal.

Pozri, v tej chvíli som sa mohol zdvihnúť a odísť. No rozhodol som sa ostať – lebo aj ty by si na mojom mieste ostal – a vypočuť si Xavierov nápad.

Chcel, aby sme si na stránke vytvorili falošné konto a uverejnili na nej prosbu o pomoc, niečo jednoduché, zatmeliť okno, zobrať psa k veterinárovi, len aby sme sa uistili, že niekto odpovie.

„A čo ak sa naozaj niekto ponúkne, že nám pomôže?“ spýtal som sa.

„Porozprávaš sa s ním a prijmeš jeho pomoc.“

„Ja?“

„Ty nepotrebuješ s ničím pomôcť?“

„Nie.“

„Práve si povedal, že všetci potrebujeme pomoc.“

„Nikto mi neuverí, že potrebujem pomoc.“

„Ak budeš hovoriť pravdu, prečo nie?“

„Prečo nepožiadáš o pomoc ty?“

„Ja nevychádzam z bytu.“

„Môžeš ich poprosiť, aby ti prišli pomôcť sem. Povieš im, že nemôžeš ísť von a že potrebuješ, aby ti priniesli nákup zo supermarketu.“

„Nákup mi nosí mama.“

„Tak ich poprosíš o niečo iné. Grilované kurča. Noviny. Parochňu.“

Dlho nič nepovedal, no pery sa mu hýbali, akoby v hlave riešil zložité výpočty. Potom povedal:

„Ak mi niekto príde pomôcť, budeš tu?“

„Doriti, Xavier, to je absurdné.“

„Nie je.“

„Vykašli sa na tú stránku.“

„Vykašlem sa na ňu, ale až po tomto. Nech aspoň vieme, či niekto odpovie. Potom sa s ňou rozlúčim.“

Na sekundu som sa nad tým zamyslel. Bol to pochabý nápad a nepáčil sa mi. My dvaja sme strávili dve tretiny života, aby sme vyhovelí tým najabsurdnejším túžbam tohto idiota, a to len preto, že sme sa obávali toho, čo sa stane, ak ho odmietneme. Pravdou však je, že Xavier je už dosť veľký na to, aby občas počul aj „nie“.

„Dobre,“ odvetil som. „Budem tu, keď ti prídu pomôcť.“

Prinútil som sa zapamätať si tú chvíľu, dôležitosť toho sľubu.

Xavier si vydýchol, akoby som mu práve zachránil život.

Postavil som sa s hlavu ťažkou ako olovo. Opakuje sa to vždy, keď ho navštívim: vkročím plný úprimnej odvahy, verím, že ho rád uvidím, že

sa budeme hodiny rozprávať, ako keď sme boli malí chalani, no potom, po pár minútach, pocítim smútok, ktorý sa vznáša vo vzduchu, zmiešaný s dymom a tieňmi, a už sa neviem dočkať, kedy odídem. Xavier sa naučil vycítiť moju náladu, akoby mal v sebe silu vidieť aj poza to viditeľné. Povedal:

„Môžeš zasvietiť.“

Nič som mu na to nepovedal. Prešiel som k písaciemu stolu. Všetky papiere boli naskladané do piatich alebo šiestich kôpok: obsahovali rovnice písané rukou, grafy, náhodné čísla, bežné veci. Ďalej tam bol papier s tabuľkou na celú stranu. Ani to nebolo nič neobvyklé, steny v jeho izbe boli oblepené tabuľkami. No názov tejto tabuľky bol: PRIEMERNÝ INDEX ŠTASTIA.

„Čo je to?“

Sucho odvetil:

„Štatistiky.“

Vzal som ju zo stola a otočil. Tabuľka pokračovala na druhej strane. Bol to zoznam 149 krajín zoradených podľa priemerného indexu šťastia. Tabuľke kralovala Kostarika, na chvoste bolo Togo. Čísla 127, 128, 129 a 130, ktoré patrili Bulharsku, Burkine Faso, Kongu a Pobrežiu Slonoviny, boli zvýraznené zelenou.

„Čo je index šťastia?“ spýtal som sa.

Xavier sa zošuchol na chrbát a ostal ležať na paplone, z postele mu visela ruka a v nej cigareta. Zavrel oči.

„Nič zaujímavé, keďže nie je objektívny,“ odpovedal. „Ale nič lepšie zatiaľ nevynašli. V skutočnosti vychádza z dotazníka, ktorý obsahuje len jednu otázku: Na stupnici od 0 po 10, ako ste spokojný so svojím životom?“ Potiahol si z cigarety. Dym mu pomaly vychádzal z nosa. A potom dodal: „Domnievam sa, že väčšina ľudí odpovedá na túto otázku bez hlbšej úvahy, najskôr preto, že väčšina ľudí nevie nič o šťastí.“

Veril by si tomu, Almodóvar? Ten idiot Xavier, najväčší trpiteľ v tomto meste, človek s temnou dušou, sa hrá na učiteľa šťastia? Ty vieš, že v tej chvíli som ho mohol uzemniť tromi-štyrmi vetami. No namiesto toho som sa ho spýtal:

„A čo sa stalo v Bulharsku, Burkine Faso, Kongu a na Pobreží Slonoviny?“